NEMZETISÉGEK ÉS A MAGYARSÁG.

ÍRTA ÉS FELOLVASTA A DUGONICS-TÁRSASÁG 1904 ÉVI MÁJUS HÓ 16-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉN

PERJÉSSY LÁSZLÓ
R. TAG

A SZEGEDI ÁLLAMI FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA IGAZGATÓJA.

SZEGED
ENDRÉNYI IMRE KÖNYVNYOMDÁJA
1904.

A magyar nemzet életereje a magyar nyelvben gyökerezik. Ez a nyelv kapcsolja össze érzésben, gondolatban, tömöríti cselekvésben a magyar nemzet minden hű fiát. — Nyelv nélkül nincs nemzet. Elsőrangú feladata tehát magának a nemzet testnek, a társadalomnak, hogy energiájának teljességével, e haza minden fiának, hogy tudásának egész erejével, szivének minden dobbanásával működjék a magyar nyelv terjesztése, a magyar kultúra hatalmának növelése érdekében. Nemzetünk életfeltétele ez, — e mellett minden kérdés másodranguvá válik, — „egységes államnyelv nélkül nincs erős, osztatlan nemzet, nincs erős nemzeti szellem.“

Nem szabad pihenni addig a magyar agynak, magyar szívnek, magyar léleknek és tevékenységnek, míg a magyar nemzeti Genius szeretett otthont nem lel ebben a hazában, melyet őseink vérükkel szereztek, védtek és tartottak meg ezer éven át. Nem szabad addig nyugodni, mig az Alföld rónáiról felhangzó zengzetes édes magyar nyelvünket köröskörül mindenfelé nem vissz-

hangozzák a Kárpátok hegyfalai, az Alpok magyar földre nyúló hegységei, inig nem hangzik mindenütt a négy folyam áldott földjén.

Csak ez esetben lesz állandóan és örökre biztosítva az, hogy ezen a földön, bármi vész és vihar közepette, magyar jellegű államalakulás lesz. Ez legyen törekvésünk célja. Hogy ezt elérjük, mennyi, de mennyi feladat vár még reánk! De beszéljenek a számok:

A magyar korona országaiban a legutolsó (1900.) népszámlálás adatai szerint 19 és ¾ millió (19,254.559) ember lakik, ebből 8¾ miliő (8,742.301) magyar, 10 és fél millió (10,512.258) pedig más ajkú. Vagyis magyar 45.4%, más ajkú 54.6%. De ha a tulajdonképpeni Magyarországot tekintjük — nem számítjuk ide a Horvát-Szlavonország népségét — akkor több mint 8 és fél millió a magyar (8,651.120), 8 millió 200 ezer (8,186.735) a nemzetiségek száma. Itt tehát 51.4% magyarral 48.6% más ajkú áll szemben. Közel 2 millió (11.8!) a német; 2 miiló a tót (1l.9%): 2 és ¼ milliót meghalad az oláh (16·77o)'· és közel 1½ millió (1,386.951) a ruthén, szerb, horvát együttvéve (92%).

A magyar faj foglalja el az országszivét, Soprontól—Nagyváradig, Beregtől — Zaláig és Abaujtól — Szegedig. E hatalmas

területen egy tömör területet képez. Megszállva tartja az Alföldet és a dombvidékeket sőt a tágas és termékeny völgyekben felnyúlik a magasabb hegyek közé, sok hely beékelődik a nemzetiségi tömegbe, biztos előőrseként a magyar állam élő testét szilárd alapját képező hatalmas nemzet testnek. Ehhez csatlakozik a székely földön élő SZÍVÓS kitartása színtiszta magyarság.

A *tótok és ruthének* területe a pozsonyi Kis-Kárpátoktól a mármarosi havasokig terjed.

A románok az ország keleti és délkeleti részét foglalják el. szinte félelmetes tömegben; — míg a *németek* tömegekben sehol sem jelennek meg, abszolút többségben is csak az egy Moson vármegyében vannak, — egyebütt kisebbséget képeznek, éppenugy a szerbek is.

Legtömörebb a magyarság (100%) Borsod és Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyében, Jászberény és Mező-Kövesd táján. Tiszta magyar vármegyék az említetteken kívül Csongrád, Győr, Heves, Hajdú, Szabolcs. Somogy, Udvarhely: mig Árva, Liptó, Trencsén, Turóc, Zólyom, Szepes, Krassó-Szörény, Temes, Beszterce-Naszód, Hunyad, Szeben vármegyékben 10% sem éri el a magyarság. A városok közül magyarság tekintetében első helyen áll Hódmező-Vásárhely, aztán jön Kecskemét, Debrecen, Szé-

kes-Fehérvár, Szeged, Győr. Komárom, Nagyvárad. Szabadkának már csak mintegy fele: Temesvárnak, Újvidéknek, Zombornak, Pozsonynak mintegy harmada; Versecnek. Pancsovának csak tizede magyar.

Magyar város van 76, német 20, tót 23, román 8, szerb 5, bolgár 1. Magyar nagyközség — ide tartozik a régi mezővárosok egy része is —van 1016, német 371, tót, román, szerb, ruthén, horvátok együtt 492. A városok lakosságának összehasonlíthatatlanul túlnyomó része magyar, mint ezt e számok megcáfolatlanul bizonyítják. A magyar terület tömörségét jelenti, hogy a magyar községeknek több mint fele, a román községeknek már csak egy ötödé, a tótoknak Vs-ada, a németeknek Vis-ede egy ajkú. A többi 2—3, sőt több ajkú. A magyar faj őserejét bizonyítja az a tény, hogy születési szaporodása 15.22%, mig a románságé ugyanazon idő alatt csak 7.77%, a tótságé 2.45%. A földbirtokosoknak is több mint fele esik magyar területre. A magyar elem erőre és tömörségre a többi fajokat fölülmúlja. A magyar fajnak kultúrái, gazdasági és szaporodási fölénye alapja az állam magyar jellegének.

De azért veszedelmes csalódásba ringatnék magunkat, ha a magyar állam végleges konszolidációját már ma biztosítottnak látnék, midőn a magyar faj a tulajdonkép-

peni Magyarországon éppen fele az ország lakosságának, a magyar szent korona országaiban pedig kisebbségben van. Tizenkilenc milliót meghaladó népességünkből 9 millió nem beszél magyarul, a 10 milliót meghaladó idegen ajknak közül nem egészen másfél millió érti a magyar állam nyelvét.

Ahol a magyar tömören lakik, rendesen nem törődik hazája nemzetiségi viszonyaival, nem is ismeri azokat: nem is képes mérlegelni azokat a veszélyeket, mely a magyar nemzeti államot a nemzetiségi szellem féktelensége fenyegeti. A viszonyok teljes félreismeréséből eredő és csakis a legnagyobb nemzeti elfogultság állíthatja azt, hogy a politikai szintér bárminemű változása esetén biztosítva van az állam alakulat magyar jellege. „A magyar faj helyzete a szlávság és germánság ütköző vonalán igen nehéz.“ E két óriási néptörzs hatalmának nyomását érezzük s érzik, tapasztalják különösen azok, akik a nemzetiségi vidékeken élnek, működnek s akik gyakran látják azt az ellentétet megnyilvánulni, mely a magyar államiság és a nem magyar ajkú lakosok közt mutatkozik.

A nemzetiségi kérdést, a fajok harcát a francia forradalom teremtette meg. illetve idézte elő. Az egyenlőség elvét alkalmazták az alkalommal a népekre is, nemzetekre is. A forradalom ledöntötte a történelmi álla-

mot, hogy helyére a nemzetiségi államot tegye, a népeket gyülölségbe, viszályba és háborúba sodorta. A népek közé dobott nemzetiségi kérdés megzavarta a békés együttélést. a nyugodt munkát, háttérbe szorította még a századokon keresztül könnyel és vérrel annyiszor megöntözött vallási kérdést is. A felébredt nemzeti közszellem, a magyar nyelv Geniusa a 19-ik század első felében csodás dolgokat alkotott és a magyar szellem, különösen a 40-es években, erős tért hódított, de e hódítást nem csak megakasztotta, de sőt visszaszorította az elnyomás korszakában a hatalom által is· protegált nemzetiségi szellem.

Midőn 1867-ben a magyar nemzet visszanyerte önrendelkezési jogát, a nemzetiségi kérdés iránt való teljes tájékozatlanságával, érthetetlen lovagiasságával, a liberálizmus tulhajtásával saját maga kárára és örök veszedelmére oly törvényeket alkotott, mely egyrészről nemzetiségi államot alkot a magyar államban, másrészről a federalizmusnak nyit tárt kaput s veszélyezteti az ezredéves magyar hegemóniát. Az egyik az 1868 IX. t.-c. a görögkeleti vallásnak ügyében alkotott törvény, mely a nemzetiségi alapon álló szerb és ez alkalommal szervezett román egyházaknak teljes autonómiát, — szabad rendelkezést biztosít. — Szerb és román államot teremt a magyar

államban s kiszolgáltatja azt a ma már csak 20000 görögkeleti magyart e nemzetiségek beolvasztó hatásának.

A másik az 1868. 44. t.-c. a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában. E törvény, bár kimondja, hogy polikai tekintetben a hon minden polgára az osztatlan egységes magyar nemzet tagja, de intézkedéseivel nyelvterületekre osztja közigazgatás, igazságszolgáltatás és közoktatásügy szempontjából a magyar államot. — Megengedi, hogy a nemzetiségek kívánságára a törvényhatóságok belső ügyvitele, a törvényszéki bíráskodások jegyzőkönyvei oly nyelvűek legyenek, amily nyelvet, avagy amily nyelveket a törvényhatósági képviselők Vö-de kíván. — Jogot ad az egyházközségnek, hogy iskoláik nyelvét — a középfokban is — tetszés szerint határozzák meg; sőt kimondja, hogy az állam kötetes oly iskolákról gondoskodni, melyekben a tanulók anyanyelvükön képezhessék ki magukat egészen addig, hol a magasabb akadémiai képzés kezdődik. — Tehát e törvény értelmében az állam köteles felállítani tót román, német, ruthén. szerb stb. gymnasiumokat, reáliskolákat, szakiskolákat stb. — Ennek a törvénynek a megalkotása a nemeslelkűségnek extazisszerű rohama volt, végrehajtása azonban nemzeti öngyilkosság lenne. — Idegen kultúra ápolása, fejlesz-

tése. a legnagyobb veszedelme a magyar nemzet egységének, nem hiba, de bűn. minden lépés, mely e téren — habár jóhiszeműleg is — történik.

Aki sohasem tapasztalta azt az animozitást, sőt gyűlölséget, melylyel a nemzetiségek egy része, minden ellen, ami magyar, viseltetik; az szeretettel, gyöngédséggel, fölvilágosítással kívánja a nemzetiségi kérdést megoldani, hasonlóan a fennebb ismertetett nemzetiségi törvényhez szerbül, németül, tótul, oláhul kívánja ajánlani a magyar kultúrát, melynek pedig csak egy igaz közvetítője van, a magyar nyelv.

A magyarnak az a hiszékeny, bizalomteljes, nyílt szivének és őszinte jellemének megfelelő, egész a naivitásig menő felfogása nem uj keletű. Magyar pénzen is — közadakozásból — állítottak fel a hatvanas években gymnasiumokat, tanítóképezdéket, amelyekben „jó tót testvéreink saját anya nyelvükön képezhessék magukat. — így állították fel kulturális központ gyanánt Nagyrőcén a tót nyelvű főgymnasiumot. tanítóképezdét, és küszöbön állt a theologiai tanfolyam szervezése. — Felállítása után rövid idő múlva a legfékevesztettebb izgatást űzte a tanári testület. Felső-Magyarországot „Okoleia“ cím alatt külön tótországrésznek tüntették fel, így tanították, rajzolták, címerét, térképét elkészítették.

Letépték a magyar nemzeti zászlókat s azokat tót nemzetiségi zászlókkal pótolták, a magyarokat ázsiai hordának, barbárnak, jött-menteknek, betolakodóknak nevezték: fanatikus gyűlöletet ébresztettek minden magyar és minden magyar intézmény ellen. Fanatizmusuk annyira ment, hogy a 7-ik. 8-ik osztályban formailag felvett magyar órák után a tanár rendeletére kiöblítették szájukat a magyar szó után. Végre Tisza Kálmán indítványára Ő Felsége legfelsőbb elhatározásával az iskolákat bezáratta. A magyarság e nagylelkű kísérletének, engedékenységének meglett a sajnos eredménye, az alig 10 évig fennálló iskola a nemzetiségi eszmékért rajongó intelligenciát bocsátott ki s ma is ez képezi táborkarát a tót izgatásoknak, a tót társadalmi mozgalmaknak. Ily végtelen szomorú tapasztalatok Titán is vannak olyanok, kik azt hiszik, hogy felvilágosítással, rábeszéléssel, meggyőződéssel megoldják a nemzetiségi kérdést, különösen, ha nyelvükön szólnak hozzájuk. Pedig csalódnak! Nagyon csalódnak! Eddig is az volt az átkunk, hogy mindig alkalmazkodtunk; egyetlen egy oláh, tót, német kedvéért az egész társaság — ha a többi tud is magyarul — németül beszélt s beszél, ahelyett, hogy érvényesítené e honban az egész vonalon a magyar nyelv jogát. Több nyelvű nemzetiségi vidékeken a közös tár-

salgás nyelve ma is a német, dacára annak, hogy az intelligencia csaknem kivétel nélkül tud magyarul. Ez a főoka annak, hogy az egységes magyar társadalom ki nem alakul. Ennek ellenében a már említett s alig egy évtizeden át működő tót nyelvű iskolák tót intelligenciát teremtettek, az intelligencia tót társadalmat létesített a már meglévő román és szász intelligencia mellé. Pedig a társadalmilag és kultúrailag kialakult nemzetiségek többé fel nem bonthatók, megtámadhatatlan egészet képeznek."

Ahol nemzetiségi intelligencia még nem fejlődött ki, ott nemzeti értelmiségünk elégszilárd alapja a magyar államnak, ahol azonban van már nemzetiségi intelligencia, sőt középosztály, ott a veszély nagy. — „Oda kell vinni a társadalmi ellensúlyokat, az állam és társadalom erejét." — E helyeken első feladatunk a nemzetiségi törekvések ellensúlyozása, meggátlása, az izgatás megfékezése.

A nemzetiségi kérdést csak az állam és a magyar társadalom együttesen tudja megoldani. Öntudatos, tervszerű, következetes tevékenységgel, minden erőszak nélkül ugyan, de minden engedékenység és minden megalkuvás kizárásával.

A megalkuvás, a paktumkötés e téren a magyar nemzeti eszme ellen elkövetett, megbocsáthatlan bűn.

Az állam, az igazságszolgáltatás, a közigazgatás terén, a közgazdasági tényezők e célt szolgáló fejlesztésével, különösen pedig a közoktatásügy ily irányú rendezésével és vezetésével törhet a cél felé. A társadalom feladata a hódítás, a terjeszkedés; az egészséges, egységes magyar társadalom megalakítása, különösen nemzetiségi helyeken. Ez a társadalom műveltségének, életerős tevékenységének hatásával magához vonza a nemzetiségieket is, azután beolvasztja. E társadalom álljon élére minden erkölcsi és anyagi mozgalomnak. Legyen e magyar társadalom annak a vidéknek kulturális központja, alakítson egyesületeket, szervezzen pénzintézeteket, fűzze magához a nemzetiségieket az élet minden viszonyaiban társadalmi után. A pénzintézetek, közgazdasági szervezkedések létesítésére fektesse a fősulyt, hogy anyagi alapja legyen a kulturális mozgalomnak.

A magyar társadalom e célú szerepe ott, hol a nemzetiségi társadalom még ki nem alakult, vagy ahol gyenge, biztos sikerre vezet. Ott is azonban, ahol ez már kialakult, ahol ugyanezzel az eszközökkel dolgoznak a magyar szellem terjedése ellen, szintén erős, intenzív, lüktető magyar társadalmi életet kell teremteni, ha nem bir is eleinte hódítani, de mindenesetre ellensúlyozni fogja, meggátolni tudja terjeszkedésüket.

A magyar vidékek társadalma legyen segítségére erkölcsileg és anyagilag a nemzetiségi vidékeken alakult magyar társadalomnak. E társadalmi ténykedésben a nők szerepe rendkívül fontos, a nők tapintata meg tudja hódítani, a magyar társadalomban tudja egyesíteni a családanyákat, akik gyermekeik szellemének első irányitói.

Ha a magyar társadalom ezeket a feladatokat a hazafiui kötelességérzet teljes mértékével végrehajtja, kivette részét a nemzetmentő munkából. Ha annál többet kíván tenni, sokra és nagyra vállalkozik, szétforgácsolja erejét, gyönge kezdeményezésekkel csak kihívja a nemzetiségi ellenmozgalmakat s azokat tömörülésre indítja, anélkül, hogy azt ellensúlyozni vagy ami parancsoló szükség volna, pótolni tudná.

Az állami tevékenység körében nagy súlyt kell helyezni a jó és megbízható közigazgatásra, melynek egész tartalmát a magyar állameszme szolgálata képezze. A néppel érintkező tisztviselő anyanyelvén beszéljen, mely nyelvnek azonban e téren más szerepe nem lehet.

Az igazságszolgáltatás — dicséretére a bírói kar bölcsességének — azon magaslaton áll, mely biztosítja minden honpolgár igaz jogát, de gondosan megőrzi a magyar állami jelleg kidomborítása mellett annak tekintélyét és méltóságát.

Az állami kezelésben álló vasutak, kincstári birtokok, vállalatok: az állam felügyelete alatt álló közgazdasági intézmények legyenek erős bástyái, terjesztői a magyar nyelvnek, a magyar szellemnek. Első sorban azonban hivatásszerüleg a magyar kultúra szolgálatában álló közoktatásügynek feladata a jövő nemzedéket magyar nemzeti öntudatban, magyar nemzeti szellemben nevelni.

Az iskola az az eszköz, melylyel a nemzetiségek asszimilációját legsikeresebben érhetjük el. — A tapasztalat azt bizonyítja, hogy vegyes nyelvű községekben, városokban, a nyelvhatárokon a beolvasztás sikerrel folyik, de a zárt, tömör nemzetiségi tömegekben kárba veszett a munka, kárba veszett az anyagi erő, a beolvasztás nagy munkája egy lépést sem halad előre. Pedig beolvasztás nélkül sem egységes magyar nemzet, sem egységes magyar nemzeti állam nem jöhet létre! Nemzeti feladat tehát e téren, hogy az állam teljes erejével a magyar tömegek között élő, több mint egy milliónyi nemzetiségi szigeteken, a városokban és a nyelvhatárokon kizárólag magyar tannyelvű iskolákat állítson fel. Ezek a területek, melyek a magyar nemzet élő nagy testével állandó kontaktusban vannak, mihamar magyarokká lesznek. A nyelvhatárok így mindinkább hátrább és hátrább

tolatnak. Erősítenie kell azokat a magyar szigeteket, melyek a tömör idegen ajkú lakosság közzé ékelődtek, erősítenie a Maros és Szamos, a Kőrös, az Aranyos és Olt mentén élő még megmaradt magyarokat, hogy azok kultúrában és közgazdaságban erősek legyenek, kapcsot képezzenek a magyar faj két nagy tömege között. Különös gond fordítandó ezekre az erdély részekre, hol 57% oláh lakossággal szemben csak 29% magyar áll. De ahol bölcs, öntudatos és következetes politikával a nagyszámú magyar sziget nemcsak megmenthető, de duzzasztható.

A magyarság terjesztésére legalkalmasabbik a városok, részint intelligensebb polgárságuk, részint nagyobb alkalmazkodó képessegük folytán, a tapasztalat bizonyítja, hogy a magyar kultúra befogadására hajlammal is bírnak. Vonzási körük és hatásuk kiterjed egész vidékükre. Örvendetes körülmény, hogy Magyarország városainak, a kultúra centrumainak polgárai eddig is tulnyomólag magyarok, a magyar városok mellett a német és tót polgárság jöhet még számításba, a többi elenyészőleg csekély. A magyar nemzeti politika súlypontja jövőre e városokra s az Alföldön és túl a Dunán tömören lakó, életerőtől duzzadó parasztságra kell, hogy essék. Arra a parasztságra, melylyel intelligencia, munkaerő tekintetében

Európa egy paraszt népe sem versenyezhet. — A városok polgársága és parasztságunktól kiemelkedő művelt és vagyonos elemek képezik a régi középosztálylyal együtt az új középosztátályt, mely a nemzeti állam gerince leend. Ez az új középosztály elveti magától azt a középkori, a mai állapotok közt lehetetlen felfogást, „mely csak a diplomás pályát becsüli s lenézi a produktív munkát“, mely népeket tett nagygyá és boldoggá. Az állam minden rendelkezése alatt álló eszközzel emelje a városokat, bennük s általuk a magyar ipart és kereskedelmet, hogy müveit és gazdag magyar polgársággal rendelkezzék. Szüntesse meg a magyar területen a kötött birtokot, hogy a magyar parasztság duzzadó erejének, munkakedvének, takarékosságának, vagyonszerzésének tér nyittassák. Mint a nemzetiségi viszonyok orvoslásának lelkes apostola, Beksics Gusztáv mondja: az orvoslás módja a birtokrendszer megváltoztatásában van és pedig akkép, hogy a dunántúli, de főleg az alföldi magyar medencéből eltávolítjuk a kötött birtokok sorompóit a községi latifundiumok s a hitbizományok parcellázása által. E hitbizományok feltolandók a síkföldről az erdőgazdaságra. az Alföldről Felső-Magyarországra és az erdélyi részekbe.

A duzzadó, életerős magyarság számban rövid idő alatt megkétszereződik.

Egy ezredévet élt át már a magyar, jóban, rosszban, békében és viharban ura volt e földnek. Mert mindig megértette a kor szavát. Alkalmazkodott a korhoz intézményeiben s ez intézmények mindig a magyar hegemóniát szolgálták.

„A magyar hegemónia benne volt a törzsszerkezetben, mint természeti erő; a keresztény királyságban, mint souverain tekintély; a rendiség intézményében, mint előjog: a népképviseleti alkotmányban, mint a túlsúly törvényes joga.“

A magyar hegemónia biztosítása ez az ezredéves törekvés, ez az ezer év óta kitűzött cél hassa át minden magyar ember egész valóját s ennek a célnak a szolgálatában éljen lelkének egész teljével, úgy a magyar nemzeti államot „a poklok kapui sem dönthetik meg“.